

Oslo, 12. oktober 2023

Til partigruppene på Stortinget

NATURVERNFORBUNDETS INNSPILL TIL STORTINGETS BEHANDLING AV STATSBUDDSJETTET FOR 2024

Dette dokumentet sammenstiller Naturvernforbundets innspill til Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2024. Tabellen under oppsummerer våre forslag til endringer sett i forhold til regjeringens budsjettforslag. Den videre omtalen er oppdelt etter Stortingets komiteer.

Oppsummering av endringsforslag, endringer i utgifter	Mill. kr
<i>Finanskomiteen</i>	
Veibruksavgift på drivstoff (kap. 5538 post 70, 71 og 72)	-780
CO ₂ -avgift på mineralske produkter (5543 post 70)	-2100
Merverdiavgift (kap. 5521 post 70) (fritak for reparasjon, utleie m.m.)	450
Avgift på deponi av mineralske masser (NY)	-750
<i>Utenriks- og forsvarskomiteen</i>	
Matsikkerhet, fisk og landbruk (kap. 162 post 71)	100
Fornybar energi (kap. 162 post 72)	400
Miljø og klima (kap. 163 post 70)	500
<i>Kommunal- og forvaltningskomiteen</i>	
Nytt regjeringskvartal, ombygging av Ring 1 (kap. 500 post 30)	-545
<i>Næringskomiteen</i>	
Verdiskapingstiltak i skogbruket (kap. 1149 post 71)	-30
Skog-, klima- og energitiltak (kap. 1149 post 73)	-40
Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50) (veibygging og drift i vanskelig terreng)	-50
Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50) (kartlegging av gammelskog)	20
Tilskudd til regionale miljøprogram (kap. 1150 post 74) (vannmiljø- og pollinatortiltak)	20
<i>Transport- og kommunikasjonskomiteen</i>	
Statens vegvesen (kap. 1320 post 30 (store prosjekter inkludert planlegging)	-500
Statens vegvesen (kap. 1320 post 30 (utbedringer og gang/sykkel) og post 22 (vedlikehold)	500
Nye Veier AS (kap. 1321)	-2000
Jernbanedirektoratet (kap. 1352)	2000
<i>Energi- og miljøkomiteen</i>	
Miljødata (kap. 1410 post 21)	50
Mareano (kap. 1410 post 23)	10
Spesielle driftsutgifter (kap. 1420 post 21) (generell vassforvaltning)	20
Tiltak i verneområde og restaurering (kap. 1420 post 31)	75
Statlege tileiningar, vern av naturområde (kap. 1420 post 32) (skogvern)	400
Tilskot til klimatiltak (kap. 1420 post 61) (Klimasats)	225
Tilskot til tiltak for å ta vare på natur (kap. 1420 post 80)	50
Frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser (kap. 1420 post 86)	5
Klima- og energifondet (kap. 1428 post 50) (energieffektivisering i byggsektoren)	1000
Internasjonale klima- og utviklingstiltak (post 1482) (klima- og skoginitiativet)	500
Spesielle driftsutgifter (Kap. 1810 post 21) (kartlegging av petroleums- og mineralressurser)	-50
Sum endringer i inntekter og utgifter, alle komiteer	-520

Naturvernforbundets forslag vil i sum bedre budsjettbalansen med 520 mill. kroner.

Finanskomiteen

Skatter og avgifter står sentralt i arbeidet med å omstille samfunnet over på grønne løsninger. Prinsippet om at forurenseren skal betale, bør ligge til grunn. Utredningen fra Skatteutvalget peker også på flere grep i riktig retning som bør følges opp.

Endringer i inntekter	Mill. kr
Veibruksavgift på drivstoff (kap. 5538 post 70, 71 og 72)	780
CO ₂ -avgift på mineralske produkter (5543 post 70)	2100
Merverdiavgift (kap. 5521 post 70) (fritak for reparasjon, utleie m.m.)	-450
Avgift på deponi av mineralske masser (NY)	750
Sum endringer i inntekter	3180

Drivstoff- og CO₂-avgifter

For å gi riktige insentiver for utslippskutt og omstilling må miljøavgiftene trappes opp. Det er bra at CO₂-avgiftene økes, men det er feil at veibruksavgiftene senkes. Vi mener at den foreslåtte reduksjonen i veibruksavgiftene droppes.

Naturvernforbundet kan ikke støtte ytterligere opptrapping av biodrivstoffbruken, som kan gi økte klimagassutslipp, naturødeleggelse og/eller mangel på råstoff som bør brukes til andre formål. Samtidig er det viktig at trykke på å oppnå utslippskutt forsterkes. CO₂-avgiften på mineralske produkter er et viktig virkemiddel for å innfri Norges klimamål og -forpliktelser i ikke-kvotepliktig sektor. Avgiften må trappes raskere opp enn hva regjeringen foreslår, dels for å kompensere for mindre bruk av biodrivstoff enn regjeringen legger opp til. Vi foreslår at den i 2024 økes med det dobbelte av hva regjeringen foreslår (reelt), altså at den generelle satsen økes til 1364 kroner per tonn mot foreslått 1176 kroner per tonn. Med samme begrunnelse må den trappes opp mer enn regjeringens plan fram til 2030. Det bør i tillegg være et prinsipp at den norske CO₂-avgiften i ikke-kvotepliktig sektor ikke bør være lavere enn hva som forventes å være kvoteprisen i EU ETS.

Avgiftsendringer for en sirkulær økonomi

For å løse miljøutfordringene må vi gjøre noe drastisk med overforbruket.

I dag velger altfor mange å kjøpe nytt, da det er for dyrt og utilgjengelig å reparere eller leie. Det er derfor nødvendig å utvikle lønnsomme forretningsmodeller og nye tjenester som utdaterer bruk-og-kast-samfunnet ved å gjøre det enkelt, behagelig og lønnsomt for både privatpersoner og selskaper å låne, leie, gjenbruke og selge videre. Fritak for merverdiavgift (altså nullsats) på reparasjon og utleie av klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk vil bidra i riktig retning, og vi ber om at dette innføres. Vi baserer provenyeffekten på at avgiftsendringen innføres 1. april 2024.

Naturvernforbundet foreslår at det innføres en ny avgift på deponi av mineralske masser på f.eks. minimum 50 kroner/tonn for å redusere både avfallsproblemer, arealinngrep og klimagassutslipp og bidra til en mer sirkulær økonomi. Avgiften må utformes slik at den fremmer både driftsformer som gir lite avfall til ytre deponi, og alternativ bruk av overskuddsmassene. I første omgang foreslår vi en ny miljøavgift på deponi av gruveavfall. Avgiften kan eventuelt skaleres fra f.eks. 35 til 150 kroner/tonn, avhengig av massens innhold av miljøgifter og andre skadelige stoffer samt av deponiløsning. Vi baserer provenyeffekten på at avgiften innføres 1. april 2024.

Naturvernforbundet foreslår følgende komitémerknader om nye avgiftsgrep som må utredes:

«Stortinget ber regjeringen utrede materialavgift på jomfruelige materialer, i første omgang for plastemballasje, med tanke på innføring i statsbudsjettet for 2025. Avgiften skal bidra til å redusere bruken av jomfruelig plast og øke etterspørselen etter resirkulert plast. Avgiften skaleres ned ved innblanding av resirkulert materiale i nytt produkt. Nivået på avgiften samt skalering er blant temaene som må utredes.»

«Stortinget ber regjeringen utrede karbonavgift til fordeling, med tanke på innføring i statsbudsjettet for 2025. Hensikten er å øke oppslutningen om klimapolitikken ved at det økte provenyet betales tilbake til landets innbyggere med et likt beløp. Dermed vil folk som ligger på landsgjennomsnittet når det gjelder klimapåvirkning, ikke få noen netto avgiftsendringer. Videre vil et slikt prinsipp unngå at offentlige budsjetter gjøres avhengig av inntekter fra høye utslipp, noe som kan gi uheldige virkninger. Utredningen må bl.a. se på prinsipper for tilbakebetaling samt hvilke avgifter eller økninger i avgifter som skal omfattes av ordningen.»

Omstillingsavgift for petroleumssektoren

Naturvernforbundet foreslår følgende komitémerknad om nytt avgiftsgrep som må utredes:

«CO₂-avgiften for petroleumsvirksomheten har til hensikt å motvirke negative eksternaliteter som følge av utslippene fra utvinning av olje og gass. De store utslippene kommer imidlertid fra forbrenning. Mye olje og gass eksporteres til land uten CO₂-avgift eller et effektivt kvotesystem. For å kompensere for manglende klimavirkemidler ber Stortinget derfor regjeringen om å utrede en omstillingsavgift slik [klimaomstillingsutvalget](#) foreslo. En slik avgift vil stimulere til nødvendig omstilling og skape nye arbeidsplasser og skatteinntekter. Arbeidet med å utrede en slik avgift må starte umiddelbart, med tanke på innføring 1. januar 2025.»

Grunnrenteskatt på landbasert vindkraft

Naturvernforbundet støtter innføring av grunnrenteskatten på landbasert vindkraft, men mener at dette må bli en statlig avgift på samme måte som andre avgifter. At kommunene skal få en del av inntektene, mener vi er uheldig, da dette kan gjøre det vanskeligere for kommunepolitikere å ha ryggrad til å si nei til naturødeleggende vindkraftprosjekter.

Merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner

Regjeringen har i Hurdalsplattformen gitt løfte om full og regelstyrt merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner (kap. 315 post 70, Kultur- og likestillingsdepartementet). Dette skjer dessverre ikke i 2024. Naturvernforbundet støtter Frivillighet Norge i kravet om at ordningen må fullfinansieres og regelstyres.

Utenriks- og forsvarskomiteen

Endringer i utgifter	Mill. kr
Matsikkerhet, fisk og landbruk (kap. 162 post 71)	100
Fornybar energi (kap. 162 post 72)	400
Miljø og klima (kap. 163 post 70)	500
Sum endringer i utgifter	1000

Det er svært skuffende at regjeringen igjen vil bruke mindre enn én prosent av BNI til bistand, i en periode med mange sammenhengende kriser, inkludert enormt ødeleggende klimakatastrofer, og samtidig som Norge har fått svært store inntekter fra klimaskadelig olje og gass pga. de høye energiprisene. Nesten 20 prosent av bistandsbudsjettet går til tiltak i Norge for ukrainske flyktninger, mens utfordringene i utviklingsland i sør ikke er blitt mindre.

Fornybar energi

Denne posten går til land med stor energifattigdom i Afrika sør for Sahara og er nøkkelen til bærekraftsmål 7 om tilgang til ren energi. Posten ble redusert kraftig for flere år siden. Det er bra at den økes i år, men fokuset er på risikoavlastende tiltak som bedrer investeringsklimaet og den nye statlige garantiordningen. Ordningen bruker midler fra bistandsbudsjettet for tapsavsetning (framfor til bistandsprosjekter), noe som bryter med prinsippet om at klimafinansiering skal komme i tillegg til bistandsbudsjettet. Som Forum for utvikling og miljø viser, tilsier erfaringer fra Sverige at det er vanskelig å måle hvordan garantiinstrumenter fører til utvikling og fattigdomsbekjempelse for de som trenger det mest. SLUG er også bekymret for at garantiordningen kan øke gjeldsbyrden for land i sør som allerede sliter med høy gjeld. Det trengs fortsatt bistand til desentralisert, fornybar småskala-energi og rene kokeovner, som gir pålitelig energi til folk som ikke er eller kan forventes å bli koblet til nettet framover. Det er ikke gitt at investeringsrettede tiltak vil nå ut til folk og områder hvor det ikke nødvendigvis kan forventes avkastning for norske eller andre private aktører. Vi ber derfor om at denne posten kombineres med en strategi for desentralisert, fornybar, småskala-energi.

Naturvernforbundet ber Stortinget øke bevilgningen til fornybar energi (kap. 162 post 72) med 400 mill. kroner i 2024 utover regjeringens forslag.

Naturvernforbundet foreslår følgende komitémerknad:

«Stortinget ber regjeringen presisere enda tydeligere at desentraliserte, fornybare, småskala-energiløsninger, inkludert rene kokeovner, skal prioriteres på postene for fornybar energi (kap. 162 post 72) og for regionbevilgningene (kap. 159) i 2021, særlig i Afrika.»

Miljø og klima, og matsikkerhet, fisk og landbruk

Norges årlige klimafinansiering skal dobles i 2026. I år hevdet regjeringen at målet allerede er nådd, fordi privat kapital regnes med. Dette er uheldig av flere grunner. Klimafinansiering er nedbetaling av Norges «klimagjeld» til verden, fra et land med høye historiske og nåværende utslipp og store økonomiske ressurser. Privat kapital kan gå opp og ned hvert år. Private investeringer går heller ikke nødvendigvis dit det er størst behov, men gjerne til områder og initiativer som kan gi mest avkastning. Det er et enormt behov for offentlig klimafinansiering som også rettes til land, områder og temaer som ikke kan forventes å gi avkastning for norske aktører.

Med dette og flere ekstremvær som baketeppet er det særlig skuffende at bevilgningen til miljø og klima (kap. 163 post 70) foreslås redusert med 50 mill. kroner, noe som blir verre når vi tar hensyn til prisstigning og svak kronekurs. Det er særlig skuffende at Norges bidra til Det grønne klimafondet (GCF) ikke økes i den kommende perioden (2024–2027) fra forrige periode (2020–2023), som innebærer en reell nedgang.

I tillegg til støtte til utslippskutt i sør må Norge gi mer til klimatilpasning for land og folk som rammes hardest, ettersom dette er historisk nedprioritert i norsk klimafinansiering. Denne posten må derfor ses i sammenheng med matsikkerhet, fisk og landbruk (kap. 162 post 71). Det er bra at sistnevnte økes, men det er vanskelig å si hvor mye av dette som går direkte til klimatilpasning, eller hvor mye som går til tilpasning totalt, når tilpasningsarbeidet er delt over flere andre poster. Dette blir enda verre når ekstrabevilgningen i 2023 til matsikkerhet i land i sør ikke videreføres. Regjeringen har tidligere lovt å tredoble støtten til tilpasning innen 2025, men med dette statsbudsjettet er vi ikke i rute.

Naturvernforbundet ber Stortinget øke bevilgningen til miljø og klima (kap. 163 post 70) med 500 mill. kroner og til matsikkerhet, fisk og landbruk (kap. 162 post 71) med 100 mill. kroner i 2024 utover regjeringens forslag.

Naturvernforbundet foreslår følgende komitémerknad:

«Stortinget ber regjeringen lage en opptrappingsplan for klimafinansiering i tråd med Norges ansvar under Parisavtalen skissert i rapporten *Norway's Fair Share of the Paris Agreement* fra Stockholm Environment Institute (SEI), med årlige økninger med friske, statlige midler til utslippskutt, tilpasning og tap og skade i sør mot 2030, og som bidrar til å holde global oppvarming under 1,5 grader.»

Kommunal- og forvaltningskomiteen

Endringer i utgifter	Mill. kr
Nytt regjeringskvartal, ombygging av Ring 1 (kap. 500 post 30)	-545
Sum endringer i utgifter	-545

Naturvernforbundet ber om at den foreslåtte bevilgningen til oppgradering av Hammersborg- og Vaterlandstunnelen (Ring 1) i Oslo på 545 mill. kroner i 2024 sløyfes. Oppgradering av tunnelene vil koste 3,6 mrd. kroner, som en del av utbygging av regjeringskvartalet. Permanent stenging av tunnelene, eventuelt å opprettholde ett tunnellop for buss, vil bidra til å redusere biltrafikken i et område der det er tydelige mål for dette. Når Oslo lykkes med trafikkreduksjon, vil også behovet for tunnelene bli mindre. Som et minimum bør oppgraderingsprosjektet utsettes, i påvente av erfaringene med stenging av tunnelene.

Næringskomiteen

Endringer i utgifter	Mill. kr
Verdiskapingstiltak i skogbruket (kap. 1149 post 71)	-30
Skog-, klima- og energitiltak (kap. 1149 post 73)	-40
Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50) (veibygging og drift i vanskelig terreng)	-50
Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50) (kartlegging av gammelskog)	20
Tilskudd til regionale miljøprogram (kap. 1150 post 74) (vannmiljø- og pollinatortiltak)	20
Sum endringer i utgifter	-80

Skogbruk

Her er det to viktige forhold som må påvirke statsbudsjettet.

Det ene gjelder Aichi-mål nr. 3 fra FN-konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), som lyder slik: «Senest innen 2020 er virkemidler, inkludert subsidier, som er skadelige for biologisk mangfold, fjernet, faset ut eller endret for å minimere eller unngå negative konsekvenser.» Det andre gjelder klimagassutslipp fra skogbruket, der vi vil vise til rapporten [Increasing tree harvest does not help to reach Paris agreement targets](#) fra Finnish Environmental Institute.

I sum tilsier dette at skogbruket må drives annerledes. Det betyr at vi må vri innsatsen vekk fra flatehogst og over på hogstformer som skåner naturmangfoldet og øker skogens rolle som karbonlager. Rapporten [Gammel skog kan være viktig for karbonfangst](#) fra NIBIO gir også verdifull kunnskap her.

Konkret foreslår vi at verdiskapingstiltak i skogbruket (kap. 1149 post 71) reduseres med 30 mill. kroner. Reduksjonen gjelder nye skogsveier og skogsdrift i vanskelig terreng og eventuelle andre miljøskadelige subsidier. Nye skogsveier gir store negative effekter på naturmangfoldet. Vi risikerer veibygging i skoger med villmarkspreg, områder som er dokumentert å være biologisk svært viktige, med et naturmangfold som er sammenliknbart med naturreservat og nasjonalparker og dobbelt så stort som i vanlig drevne skoger.

Vi foreslår at bevilgningen til skog-, klima- og energitiltak (kap. 1149 post 73) reduseres med 40 mill. kroner. Reduksjonen gjelder tilskudd til tettere skogplanting, gjødsling av skog og skogplanteforedling. Vi støtter ikke slike tiltak, da de til dels har dårlig klimabegrunnelse og negative konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. Om det fortsatt skal bevilges penger over denne posten i 2024, må de brukes på tiltak med god klimaeffekt og samtidig positiv virkning på naturmangfoldet, som f.eks. tilskudd til utstakt bruk av lukka hogstformer og å forlenge omløpstida på et skogbestand før det hogges.

Når det gjelder Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50), ber vi om at midlene til veibygging og drift i bratt og vanskelig terreng reduseres med 50 mill. kroner. Dette begrunner vi på samme måte som reduksjonen vi foreslår på kap. 1149 post 71. Vi foreslår også at det settes av 20 mill. kroner til kartlegging av gammelskog.

Naturvernforbundet foreslår følgende komitémerknad:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og fjerne alle poster med miljøskadelige subsidier. Dette må baseres på faglig oppdatert kunnskap om blant annet klimaeffektene av ulike hogstformer. Skogbruket må stimuleres til tiltak som er klima- og natursmarte i tråd med nasjonale miljømål og internasjonale miljøforpliktelser. Miljøsmarte løsninger som å endre fra flatehogst til lukkede hogstformer, utsette hogst i eldre skog til over hogstmodenhetsalder samt å kutte gjødsling, grøfting og markberedning vil være eksempler på klima- og natursmarte tiltak som må prioriteres.»

Regionale miljøprogram

Bevilgningen til tilskudd til regionale miljøprogram (kap. 1150 post 74.19) bør økes for å minske miljøfotavtrykket fra landbruket. Vi vil særlig framheve behovet for å øke innsatsen på vannmiljøtiltak,

bl.a. til restaurering av økosystemer, til tiltak som hindrer avrenning og til andre tiltak som forbedrer miljøet, bl.a. i Oslofjorden. Også pollinatortiltak bør prioriteres her.

Andre saker

Naturvernforbundet foreslår overfor finanskomiteen at det innføres avgift på deponi av mineralske masser på i gjennomsnitt 50 kroner/tonn. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 1000 mill. kroner på årsbasis. Dette kan bidra til å redusere det store avfallsproblemet og de store arealinngrepene denne bransjen forårsaker. Avgiften må utformes slik at den fremmer både driftsformer som gir lite avfall til ytre deponi, og alternativ bruk av overskuddsmassene. Dette vil føre til mindre naturinngrep/miljøbelastning og lavere klimagassutslipp – og en bedre ressursutnyttelse.

Transport- og kommunikasjonskomiteen

Endringer i utgifter	Mill. kr
Statens vegvesen (kap. 1320 post 30 (store prosjekter inkludert planlegging)	-500
Statens vegvesen (kap. 1320 post 30 (utbedringer + gang/sykkel) og post 22 (vedlikehold)	500
Nye Veier AS (kap. 1321)	-2000
Jernbanedirektoratet (kap. 1352 post 71, 73 og 75)	2000
Sum endringer i utgifter	0

Ringeriksbanen og E16

Naturvernforbundet er fornøyd med at Ringeriksbanen og det parallelle E16-prosjektet sørøst for Hønefoss ikke prioriteres i statsbudsjettet, da prosjektet gir høye klimagassutslipp og store naturinngrep. Utsettelsen må resultere i at planene endres. Veiplanene må nedskaleres. Og det må velges ny trasé for jernbanen som er vesentlig mer skånsom overfor natur og matjord.

Motorveier

Det mest kritikkverdige ved regjeringens budsjettforslag på samferdsel er den høye bevilgningen til Nye Veiers motorveipordefølge. Selskapet bygger [store motorveier med betydelige naturinngrep og nedbygging av matjord](#) og foreslås av regjeringen å få mer penger i 2024, godt utover generell prisstigning. For å frigjøre midler få til nødvendig vridning i retning av mer veivedlikehold, utbedring av de veiene vi har, mer rassikring etc., så må det kuttes i store motorveier og dermed også hos Nye Veier. Konkret foreslår vi at Nye Veiers investeringsramme (kap. 1321) reduseres med 2000 mill. kroner. Redusert ramme vil gjøre at selskapet må omgjøre en del utbyggingsplaner, slik at de ødelegger mindre natur og matjord og gir mindre klimagassutslipp og slik at kostnadene reduseres.

Vi reagerer særlig på budsjettforslagets henvisning til at Nye Veier legger opp til å starte bygging av E6 Roterud–Storhove og E6 Berkåk–Vindåsliene i 2024. Roterud–Storehove er parsellen som går gjennom Lågendeltaet naturreservat, med store negative miljøkonsekvenser godt dokumentert i konsekvensutredningen. Samtidig er eksisterende vei av god standard. Berkåk–Vindåsliene er en vei med svært lav trafikk, og Nye Veier har måttet få en dispensasjon fra regelverket for bygge 4-feltsvei fordi dette strider med regelverket for veier med så lav trafikk. Prosjektet gir store arealinngrep og bør nedskaleres. Stortinget må presisere at begge disse utbyggingene må stanses i påvente av nye planer.

Vi foreslår også at Statens vegvesens investeringer i store prosjekter (inkludert planlegging av bl.a. Hordfast og E18 Oslo–Asker)) (kap. 1320 post 30) reduseres med 500 mill. kroner. Hordfast vil kunne bli Hordalands største naturinngrep i moderne tid, med [store klimagassutslipp](#) og økt trafikk som resultat. Planarbeidet bør stoppes nå, for å unngå at det brukes penger på et prosjekt med så store negative miljøkonsekvenser og som vil binde opp enorme beløp som heller bør brukes på å utbedre og rassikre de veiene vi har.

Av vårt foreslåtte brutto kutt på 2500 mill. kroner i investeringer i motorveier mener vi at 500 mill. kroner bør omdisponeres til økt satsing på vedlikehold, utbedring og trafikksikring av eksisterende veier samt til økt satsing på gangveier og sykkelveier (kap. 1320 post 22 og 30). Bedre tilrettelegging for sykling er bra for miljø og folkehelse, men pengene uteblir.

Vossebanen og E16

Naturvernforbundet har forståelse for at det trengs trafikksikkerhetstiltak på E16 mellom Arna og Stanghelle. Vi ønsker også utbygging av Vossebanen. For å gjøre prosjektet mindre miljøskadelig og samtidig økonomisk mer realistisk å gjennomføre, foreslår vi – slik Statens vegvesen og Bane NOR peker på som en mulighet i planomtalen med konsekvensutredning – at utbygging av veien (4-felts motorvei) på strekning Arna–Tren gereid utsettes.¹ Dette er en delstrekning som ikke har de samme rasutfordringene som lenger øst, og å ta denne ut av prosjektet vil redusere kostnadene med om lag 5 mrd. kroner. Det er positivt at det settes av midler til videre planlegging i 2024.

Vedlikehold, utbedringer og godstiltak

For jernbanen er det skuffende at det ikke blir et løft i arbeidet med å ta vare på den infrastrukturen vi har. Konsekvensene av ekstremværet Hans burde være en vekker, og utbedringstiltak etter dette vil også kreve store beløp. Budsjettproposisjonen slår fast at vedlikeholdsetterslepet vil øke med 1,8 mrd. kroner i løpet av 2024. Dette viser at det brukes altfor lite på vedlikehold og fornying. I tillegg er det stor etterspørsel etter kapasitet for mer godstrafikk på bane, noe som vil være bra for miljøet. Men tiltak for godstrafikken på bane er blitt nedprioritert over lengre tid. Vi foreslår at det settes av 2000 mill. kroner mer til vedlikehold, fornying og godstiltak på Jernbanedirektoratets budsjett (kap. 1352). I tillegg ber vi Stortinget presisere at tilskuddsordningen for godsoverføring må gjøres forutsigbar og langsiktig.

Hammersborg- og Vaterlandstunnelen

På Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett (kap. 500 post 30) mener Naturvernforbundet at den foreslåtte bevilgningen til oppgradering av Hammersborg- og Vaterlandstunnelen (Ring 1) i Oslo på 545 mill. kroner i 2024 må sløyfes. Oppgradering av tunnelene vil koste 3,6 mrd. kroner, som en del av utbygging av regjeringskvartalet. Permanent stenging av tunnelene, eventuelt å opprettholde ett tunnelløp for buss, vil bidra til å redusere biltrafikken i et område der det er tydelige mål for dette. Når Oslo lykkes med trafikkreduksjon, vil også behovet for tunnelene bli mindre. Som et minimum bør oppgraderingsprosjektet utsettes, i påvente av erfaringene med stenging av tunnelene.

¹ Se omtale av alternativ E på side 20 i [planomtalen med konsekvensutredning](#) fra Statens vegvesen og Bane NOR.

Energi- og miljøkomiteen

Endringer i utgifter	Mill. kr
Miljødata (kap. 1410 post 21)	50
Mareano (kap. 1410 post 23)	10
Spesielle driftsutgifter (kap. 1420 post 21) (generell vassforvaltning)	20
Tiltak i verneområde og restaurering (kap. 1420 post 31)	75
Statlege tileiningar, vern av naturområde (kap. 1420 post 32) (skogvern)	400
Tilskot til klimatiltak (kap. 1420 post 61) (Klimasats)	225
Tilskot til tiltak for å ta vare på natur (kap. 1420 post 80)	50
Frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser (kap. 1420 post 86)	5
Klima- og energifondet (kap. 1428 post 50) (energieffektivisering i husholdningene)	1000
Internasjonale klima- og utviklingstiltak (post 1482) (klima- og skogsinitiativet)	500
Spesielle driftsutgifter (Kap. 1810 post 21) (kartlegging av petroleums- og mineralressurser)	-50
Sum endringer i utgifter	2285

Skogvern og andre naturtiltak

Den internasjonale naturavtalen fra desember 2022 gjør at Norge må øke innsatsen betydelig på blant annet vern av lands og sjø og restaurering av ødelagt natur. Vi trenger en helt annen innsats enn det regjeringens forslag til statsbudsjett for 2024 legger opp til.

Naturvernforbundet reagerer sterkt på at midlene til skogvern på kap. 1420 post 32 foreslås redusert med om lag 200 mill. kroner, sett i forhold til revidert statsbudsjett for 2023. Stortinget har vedtatt at 10 prosent av skogen skal vernes, men det er bare i underkant av 4 prosent av den produktive skogen som er det i dag. Myndigheten må få fortgang i vern av våre mest verdifulle skogområder, i tråd med forskernes mangelanalyse. Den foreslåtte reduksjonen er et stort tilbakeskritt og vil bl.a. gjøre at skogeiere får utsettelse i oppgjøret for vern av skog, og at skogeierens interesse for og myndighetenes arbeid med nytt vern bremses opp. I en situasjon med økt hogst vil det framtidige vernet av skog bli skadelidende, da vi risikerer at de biologisk viktige områdene hogges framfor å bli tatt vare på. Skogverninnsatsen må derfor intensiveres, og vi ber om at bevilgningen for 2024 økes med minst 400 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag (slik at det er minst 750 mill. kroner til rådighet). Vi ber også komiteen presisere at vern på statens egen grunn ikke skal erstattes gjennom denne posten.

Dersom midlene til skogvern ikke trappes opp til det nivået vi skisser, må det tenkes nytt innen skogvern. Da må de biologisk viktigste områdene plukkes ut og vernes, uavhengig av grunneiers syn. Det er i tillegg viktig at skogbruket i langt sterkere grad enn i dag styres etter strenge miljøstandarder, blant annet med forbud mot flatehogst av naturskog.

Post 32 omfatter også vern av andre arealer. Det er viktig med framdrift i arbeidet med nye nasjonalparker og mer vern av kyst- og havområder, og vi trenger også mer penger til vern av myrer.

Regjeringen foreslår også reduksjoner på andre poster, som kap. 1420 post 31. Her trengs det betydelig økt innsats, blant annet på restaurering, som er svært viktig for blant annet for å følge opp den internasjonale naturavtalen – og vi foreslår 75 mill. kroner ekstra. Mer penger til vannmiljøtiltak (kap. 1420 post 21) er også viktig, blant annet for å følge opp *Nasjonal strategi for restaurering av vassdrag 2021–2030* og *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv*.

Naturvernforbundet ber videre om mer penger til å skaffe bedre kunnskap om naturverdiene, både generelt (kap. 1410 post 21) og til havs (1410 post 23). Dette er avgjørende for blant annet å kunne ta vare på verdiene og unngå unødige konflikter.

Klimasats

Oppsiktsvekkende nok foreslår regjeringen igjen å kutte den populære støtteordningen for klimatiltak som kommunene landet rundt kan søke penger fra, Klimasats (under kap. 1420 post 61).

Naturvernforbundet har lenge ment at denne ordningen bør økes betydelig, for å utløse lokale utslippsreduksjoner som kommunene er motivert til å gjennomføre. Ordningen må videreføres, og vi ber om at det bevilges minst 225 mill. kroner ekstra.

Energieffektivisering

Naturvernforbundet forventer at Stortinget styrker innsatsen for energieffektivisering betydelig, slik at det blir mulig innfri Energikommisjonens ambisjoner. Å frigjøre energi gjennom effektivisering er den raskeste og minst konfliktfylte måten å skaffe mer strøm på til å fase ut fossil energi. Vi trenger en kombinasjon av gulrot og pisk for å komme i mål, altså både støtteordninger og flere/strengere krav.

Det er bra at det i budsjettforslaget settes av penger gjennom Husbanken og noe mer via Enova. Men innsatsen må økes betydelig. [SINTEF antyder](#) at merkostnaden for å gjennomføre nødvendige energieffektiviseringstiltak vil være på om lag 18 mrd. kroner årlig, og at 30–35 prosent bør dekkes i form av tilskudd for å øke ambisjonen uten vesentlig nye reguleringer.

Regjeringens handlingsplan for energieffektivisering i bygg inneholder i liten grad verken nye reguleringer eller tilskudd. Strengere krav må komme. Likevel må det også komme mere støtte til energioppgradering. Dette gjelder spesielt for eneboliger og småhus, som i dag ikke har ordninger for energioppgradering med moden teknologi.

Vi ser derfor et behov for 2 mrd. kroner mer i 2024 utover regjeringens forslag, penger som må gå til å styrke eksisterende støtteordninger for energieffektivisering. I tillegg bør det settes av penger til utprøving av nye ordninger som kommunal energirådgivning, involvering av nettselskap for å redusere energi- og effektbehov i bygg, energimerking og tiltaksliste i sammenheng med tilstandsrapport ved salg av småhus.

For å finansiere dette foreslår vi at det bevilges 1000 mill. kroner ekstra til Klima- og energifondet (kap. 1428 post 50) som øremerkes energieffektiviseringstiltak. Den andre halvparten foreslår vi at finansieres gjennom å øke påslaget i nett tariffen slik at inntektene til Klima- og energifondet (kap. 5578 post 73) økes med ytterligere 1000 mill. kroner.

For industrien mener det er viktig at Stortinget påpeker at det må stilles energieffektiviseringskrav til CO₂-kompensasjonsordningen.

Klima- og skoginitiativet

Å stanse avskoging er svært viktig for natur og klima. Regnskogsatsingen har imidlertid stått på stedet hvil altfor lenge. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til klima- og skoginitiativet (kap. 1482) i 2024 med mindre enn generell prisstigning.

Vi ser nå stor framgang i flere land, med håp om gode resultater, bl.a. som følge av den internasjonale naturavtalen og ny politikk for Amazonas fra Brasils regjering. Men mye av midlene er bundet opp gjennom juridiske forpliktelser om flerårige utbetalinger, og dagens nivå gir ikke rom for ny satsing. Etter regjeringsskiftet i Brasil er det et stort behov for internasjonal støtte for å gjenoppbygge miljøforvaltningen i landet. Mer penger fra Norge er viktig for å innfri naturavtalen og mobilisere andre donorer til å stille garantier om økonomisk støtte til regnskogland. Mer penger til internasjonal skogsatsing er også i tråd med tidligere stortingsmerknader fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Naturvernforbundet foreslår at bevilgningen til kap. 1482 økes med 500 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Kartlegging av havbunnen

Oljedirektoratet skal ifølge budsjettproposisjonen bruke en del av midlene på kap. 1810 post 21 til studier, analyser og geologisk kartlegging av kontinentalsokkelen, herunder petroleumsressurser og mineraler på havbunnen. I et klimaperspektiv er det ikke rom for å hente ut nye forekomster av olje og gass. Videre må naturkonsekvensene av gruvedrift på havbunnen klarlegges før det kan være aktuelt med gruvedrift der. Vi foreslår at bevilgningen til de nevnte studiene, analysene og kartleggingene sløyfes gjennom at bevilgningen til posten reduseres med 50 mill. kroner. Samtidig ønsker vi mer penger til naturkartlegging av havbunnen via Mareano.

Støtte til miljøorganisasjoner

Det er positivt at regjeringen dette året vil prisjustere bevilgningen til frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser (kap. 1420 post 86). Det er også bra at Forum for natur og friluftsliv (FNF) får økte midler (på kap. 1420 post 78).

De frivillige miljøorganisasjonene er viktige samlingspunkter for arbeidet med natur og klima og bidrar til mye av det viktige arbeidet som gjøres på dette feltet i Norge. I 2023 var det ingen prisjustering av posten. For å kompensere for et etterslep som følge av blant annet dette, sett i lys av behovet for folkelig engasjement i miljøsakene, foreslår vi at støttebeløpet økes med 5 mill. kroner utover regjeringens foreslåtte prisjustering.

Dersom Landbruks- og matdepartementet ikke finner rom for å støtte dyrevernerorganisasjonen NOAH, bør det vurderes om organisasjonen kan få penger fra Klima- og miljødepartementets tilskuddspott, gitt at potten økes.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Truls Gulowsen
leder